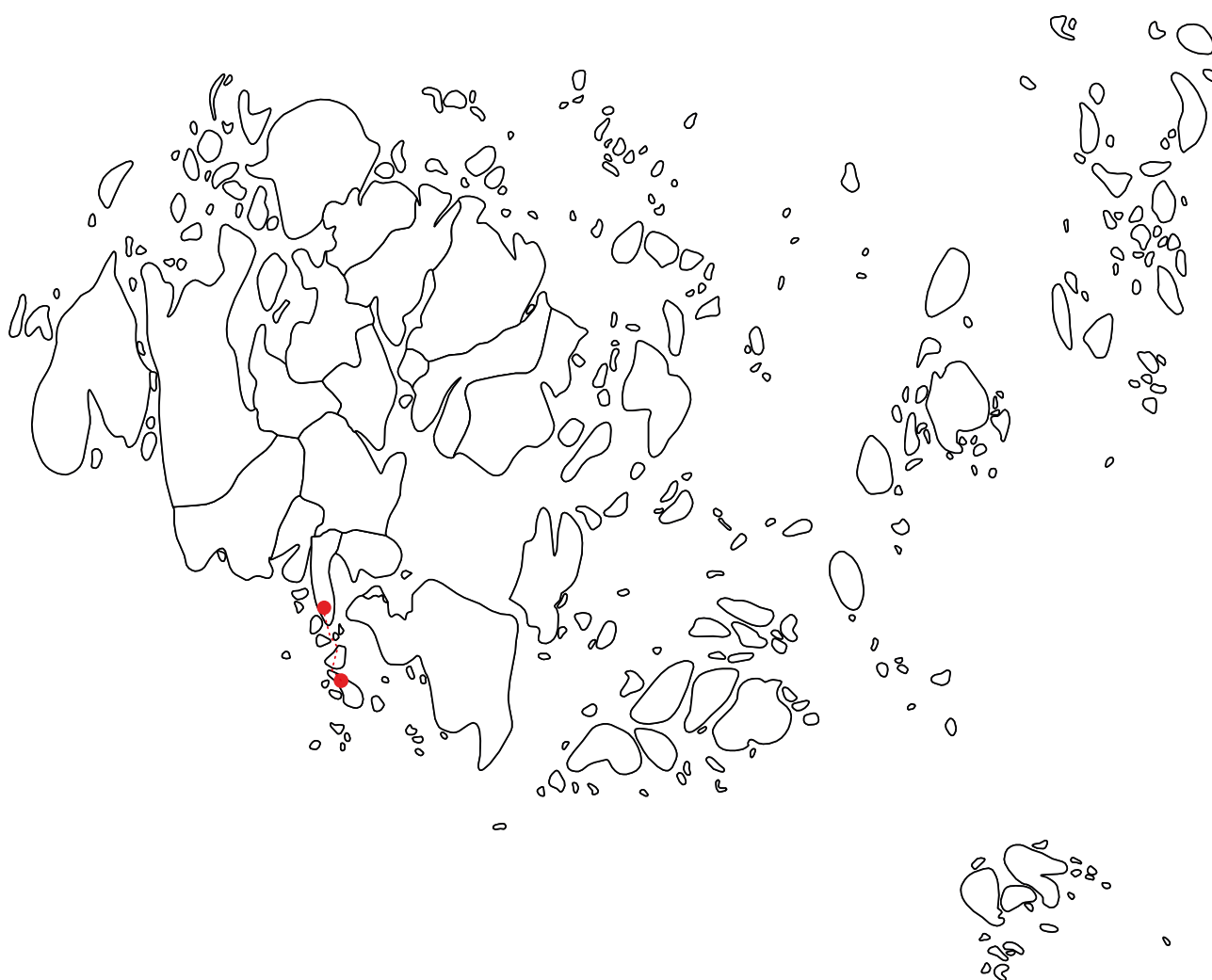

Miljöbedömning

BYGDEVÄG 30

Järsövägen

 iterio 118 60 Stockholm Besök: Ringvägen 100, hus C T: +46 8 410 363 00 iterio AB Org. nr: 556832-9451 iterio.se	MILJÖBEDÖMNING		DIARIENUMMER ÅLR 2023/9087
	UPPDRAGSNAMN Bygdeväg 30 Järsövägen Programhandling		FÖRFATTARE Maren Eiane
			DATUM 2025-01-29
			ÄNDRINGSDATUM [Ändringsdatum]
	SKEDE Programhandling	GRANSKNINGSSTATUS Slutleverans	TEKNIKOMRÅDE Miljö

REV	Avser	Datum	Utförd av	Godkänd av

Dnr: ÅLR 2024/700

Datum: 29.1.2025

PB 1060, AX-22111 Mariehamn

registrator@regeringen.ax

+358 18 25 000

www.regeringen.ax

Innehållsförteckning	
1 Inledning	3
2 Lagstiftning och rödlistning	3
2.1 Natura 2000	3
2.2 Naturreservat	4
2.3 Art- och habitatdirektiv (92/43/EEG)	4
2.4 Landskapslag (1998:82) om naturvård	4
2.5 Vattenlag (1996:61)	5
2.6 Rödlistning	5
3 Naturvärden	6
3.1 Naturvärden inom skyddade områden	6
3.1.1 Norra Espholm Natura 2000-område	6
3.1.2 Västra Espholm Natura 2000-område	6
3.1.3 Espholm Natura 2000-område och naturreservat	7
3.1.4 Nåtö-Jungfruskär Natura 2000-område och naturreservat	7
3.2 Naturvärden inom övriga områden	7
3.2.1 Naturvärden på land	7
3.2.2 Naturvärden i vatten	9
4 Miljöbedömning	9
4.1 Påverkan på Natura 2000	9
4.1.1 Norra Espholm Natura 2000-område	11
4.1.2 Västra Espholm Natura 2000-område	12
4.1.3 Espholm Natura 2000-område	13
4.1.4 Nåtö-Jungfruskär Natura 2000-område	14
4.2 Påverkan på naturreservat	15
4.3 Påverkan på övriga naturvärden	16
5 Skydds- och kompensationsåtgärder	16
6 Samlad bedömning	16

1 Inledning

Denna miljöbedömning avser bygdeväg 30 Järsövägen/Västra Ytternäsvägen med tillhörande broar. Vägsträckningen är cirka 7,5 kilometer lång och går genom två kommuner, Mariehamns stad och Lemland. För sträckan har en förstudie och en programhandling tagits fram vilka innefattar åtgärder för att byta ut fyra stycken broar, förbättra trafiksäkerheten för oskyddade trafikanter, åtgärda tekniska brister i dagens vägutformning samt att vattenkvaliteten längs med sträckan inte ska försämrast. De övergripande målen är att skapa en hållbar transportinfrastruktur som stödjer tillväxt och utveckling på Åland. Effektmålen inkluderar att minska trafikbegränsningar, öka trafiksäkerheten, minska skadliga effekter på vattenkvaliteten och minska klimatpåverkan genom optimeringsinsatser.

I anslutning till Järsövägen finns fyra Natura 2000-områden, Norra Espholm, Västra Espholm, Espholm samt Nåtö-Jungfruskär. Det finns även två naturreservat, Espholm samt Nåtö-Jungfruskär, som i princip har samma geografiska utbredning som Natura 2000-områdena med samma namn. Järsövägen passerar genom Espholm Natura 2000-område/naturreservat och genom Nåtö-Jungfruskär Natura 2000-område/naturreservat på Nåtö. Naturvärdesinventeringar av Natura 2000-områden och naturreservaten har utförts i olika omfattning vid olika tillfällen. Det har även utförts inventeringar av naturvärden i anslutning till bygdeväg 30 Järsövägen/Västra Ytternäsvägen med tillhörande broar inom ramen för förstudie/programhandling.

Syfte med miljöbedömningen är framför allt att bedöma påverkan till följd av intrång i Natura 2000-områden samt naturreservat. Påverkan på övriga naturvärden görs också men på en mer övergripande nivå. En fördjupad miljöbedömning kommer att göras i kommande systemskede.

2 Lagstiftning och rödlistning

2.1 Natura 2000

Natura 2000 är ett nätverk av värdefulla naturområden med arter eller naturtyper som i ett europeiskt perspektiv betraktas som särskilt skyddsvärda. I EU finns ett art- och habitatdirektiv som är EU:s främsta styrmedel för att uppnå målen för Konventionen om biologisk mångfald (CBD), att främja den biologiska mångfalden och skydda hotade arter och livsmiljöer. För att nå det målet ska alla EU-länder utse särskilda områden, så kallade Natura 2000-områden, som tillsammans ska bilda ett ekologiskt sammanhängande nätverk av livsmiljöer. Dessa områden innehåller arter eller naturtyper som är särskilt skyddsvärda ur ett europeiskt perspektiv. De åtgärder som är nödvändiga för att målsättningen ska kunna uppnås bör genomföras inom vart och ett av de utsedda områdena. (Naturvårdsverket, 2022). Ålands Natura 2000-program omfattar idag 77 områden.

Enligt 4 kap 21 § i landskapslag (1998:82) om naturvård ska de områden som ingår i Natura 2000-nätverket skyddas så att de lagstiftade målen om skydd uppnås. Om ett projekt eller plan ska genomföras i eller i anslutning till ett Natura 2000-område får inte skyddsmålen påverkas negativt. Ifall påverkan och konsekvenser för Natura 2000-område är osäkra måste en bedömning av konsekvenserna göras. Den som genomför projektet eller planen ska låta bedöma konsekvenserna (24a § landskapslag). Den myndighet som beviljar tillståndet eller godkänner planen ska se till att bedömningen har gjorts (24a § landskapslag). Inom detta projekt är denna myndighet Landskapsregeringen. Ett projekt kan godkännas när man genom en förhandsbedömning har säkerställt att projektet inte har en påtaglig negativ inverkan på skyddsmålen för Natura 2000-områdena (artikel 6.3 Habitatdirektivet). Om bedömnings- och utlåtandeförfarandet visar att projektet eller planen betydligt försämrar de naturvärden för vilkas skydd området har införlivats i nätverket Natura 2000, får myndigheten endast bevilja tillstånd för projektet eller godkänna planen om det finns tvingande orsaker som har ett väsentligt samhällsintresse, att det inte finns någon alternativ lösning och att kompensande åtgärder vidtas (enligt artikel 6.4 habitatdirektivet vilket är implementerat genom 24b § landskapslagen). Om det inom området finns en sådan prioriterad naturtyp som avses i art- och habitatdirektivets bilaga I eller en i bilaga II nämnd prioriterad art, kan tillstånd endast ges om det finns mycket viktiga skäl till följd av gynnsamma verkningar på människors hälsa, på den allmänna säkerheten eller

på miljön någon annanstans eller att det finns något annat tvingande skäl som är betingat av ett väsentligt allmänt intresse och som kräver att tillståndet beviljas eller planen godkänns eller fastställs. I det sistnämnda fallet ska kommissionens utlåtande inhämtas. (24b § landskapslag och artikel 6.4 Habitatdirektivet).

Enligt art- och habitatdirektivets definition är prioriterade livsmiljötyper följande: "Livsmiljötyper som riskerar att försvinna från det område som anges i artikel 2 och för vilkas bevarande gemenskapen har ett särskilt ansvar med hänsyn till den andel av deras naturliga utbredningsområde som ligger inom det territorium som anges i artikel 2. Prioriterade livsmiljötyper är markerade med en asterisk (*) i dokumentet.

I Natura 2000-sammanhang används begreppen typiska arter och karakteristiska arter för att beskriva biologisk mångfald och habitatens tillstånd. De typiska arternas förekomst utgör en bedömningsgrund för naturtypens bevarandestatus, och en generell förutsättning är att ingen påtaglig minskning ska ske av populationerna av de typiska arterna i naturtypen. De karakteristiska arterna utgörs av "vanliga" arter som utmärker naturtypen.

2.2 Naturreservat

Enligt 2 kap 5 § i landskapslag (1998:82) om naturvård kan ett område fredas genom att området inrättas som naturreservat om det i området förekommer en art, en biotop eller ett ekosystem som är sällsynt eller om ett område är av särskild betydelse för kännedomen om landskapets natur eller representativ för en viss naturtyp. I fredningsbeslutet ska ändamålet med fredningen samt nödvändiga begränsningar i rätten att utnyttja området (åtgärdsbegränsning) anges (8 § landskapslag). Ett fredningsbeslut får upphävas endast om områdets skyddsvärde avsevärt har minskat eller om fredningen förhindrar att ett projekt eller en plan av stort allmänintresse genomförs (12 § landskapslag). Om ett fredningsbeslut upphävs till förmån för ett projekt eller en plan skall landskapsregeringen sträva till att freda ett ur naturskyddssynpunkt motsvarande område. Precis som vid påverkan på Natura 2000-område måste beslutet vid påverkan på ett naturreservat underbyggas av en utredning där konsekvenserna av påverkan bedöms och vilka de tvingande skälen bedöms vara. Utredningen ska göras av den som genomför projektet eller planen. (24a §, 24b § landskapslagen)

På Åland finns 59 naturreservat vilket innebär att nästan 2 % av Ålands landyta är skyddad som naturreservat. Tillsyn samt skötsel av naturreservat åligger landskapsregeringen om det inte finns särskilda avtal med fastighetsägare avseende skötsel.

2.3 Art- och habitatdirektiv (92/43/EEG)

Enligt EU:s art- och habitatdirektiv ska varje medlemsland skydda vissa hotade arter och biotoper med syfte att skapa ett nätverk av skyddsområden. Nätverket heter Natura 2000. Åland har tagit fram förslag till områden som skulle ingå i det åländska Natura 2000-programmet vilket EU-kommissionen godkände 2005. Åland har skyldighet att skydda dessa områden så att de arter och biotoper som nämns i art- och habitatdirektivet bevaras inom områdena. Områdena inom Natura 2000-programmet är antingen särskilda bevarandeområden (SAC) eller särskilda skyddsområden (SPA). Några av områdena är både särskilda bevarandeområden och särskilda skyddsområden. För alla områden gäller dock bestämmelserna i 24 a § och 24 b § Ålands landskapslag (1998:82) om naturvård, nedan naturvårdslagen. I dessa paragrafer konstateras att en bedömning av konsekvenserna ska göras för alla planer och projekt som kan påverka Natura 2000 områden negativt. Även sådana åtgärder som sker utanför själva Natura 2000 området, men som kan påverka det, omfattas.

2.4 Landskapslag (1998:82) om naturvård

Enligt 2 kap i Landskapslag (1998:82) om naturvård gällande fredning av områden, kan områden där det förekommer en art, en biotop eller ett ekosystem som är sällsynt inrättas som naturreservat. Även områden som är av särskild betydelse för kännedom om landskapets natur eller representativa för en viss naturtyp kan fredas genom att inrättas som naturreservat. Det är landskapsregeringen som beslutar om inrättande av naturreservat. Landskapsregeringen kan också upphäva fredningsbeslutet om området avsevärt har minskat eller om fredningen förhindrar att ett projekt eller en plan av stort allmänintresse genomförs. Om ett

fredningsbeslut upphävs till förmån för ett projekt eller en plan ska landskapsregeringen sträva efter att freda ett ur naturskyddssynpunkt motsvarande område.

Enligt 3 kap i Landskapslag (1998:82) om naturvård anges att samtliga vilda däggdjur och fåglar samt dessa fåglars bon och ägg är ständigt fridlysta, vilket även uppges i art- och habitatdirektivet. I övrigt finns ett antal andra arter som är fridlysta, vilka dessa är anges i landskapsförordning (2023:88) om naturvård. Exempel av en fridlyst växt- eller djurart får inte avlägsnas, dödas eller påverkas på sådant sätt att artens fortplantning eller fortsatta existens äventyras. Utöver fridlysta arter finns också särskilt skyddsvärda arter. Detta är arter där det finns risk att arten kan försvinna. En särskild skyddsvärd art eller dess biotop får inte utan landskapsregeringens tillstånd skadas eller påverkas på sådant sätt att artens fortplantning eller fortsatta existens på förekomstplatsen äventyras.

2.5 Vattenlag (1996:61)

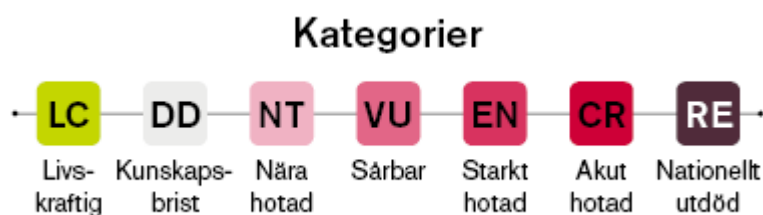
Enligt 15 § vattenlag (1996:61) för landskapet Åland behövs tillstånd för byggande, fyllning, pålning, grävning, muddring, sprängning eller rensning i vattenområde om den bottenyta som verksamheten omfattar i vattenområdet uppgår till mer än 500 kvadratmeter. Ifall vattenområde är mindre än 500 kvadratmeter men uppgår till 50 kvadratmeter är det miljögranskningsplikt som gäller.

2.6 Rödlistning

Rödlistade arter har inget lagligt skydd och har därmed inte samma tyngd som art- och habitatdirektivet eller landskapslag (1998:82) om naturvård. Däremot är Rödlistan ett viktigt verktyg inom naturvården vid till exempel bedömning av konsekvenser av planerad exploatering. Uppgifter kring rödlistade arter kan också användas som underlag när man stiftar en lag eller upprättar ett naturreservat.

Rödlistning handlar om att bedöma arters risk att dö ut (populationsminskning). En vanlig art kan alltså bli rödlistad, trots att man ser den överallt, på grund av att populationen minskat kraftigt. En hotbedömning av arterna i Finland görs med tio års mellanrum, den senaste gjordes 2019.

Bedömningarna eller prognoserna av utdöenderiskerna görs objektivt utifrån kriterier fastställda av internationella naturvårdsunionen (IUCN). För att en art ska bli placerad i en specifik rödlistningskategori måste den uppfylla något av de kriterier som finns för just den kategorin.

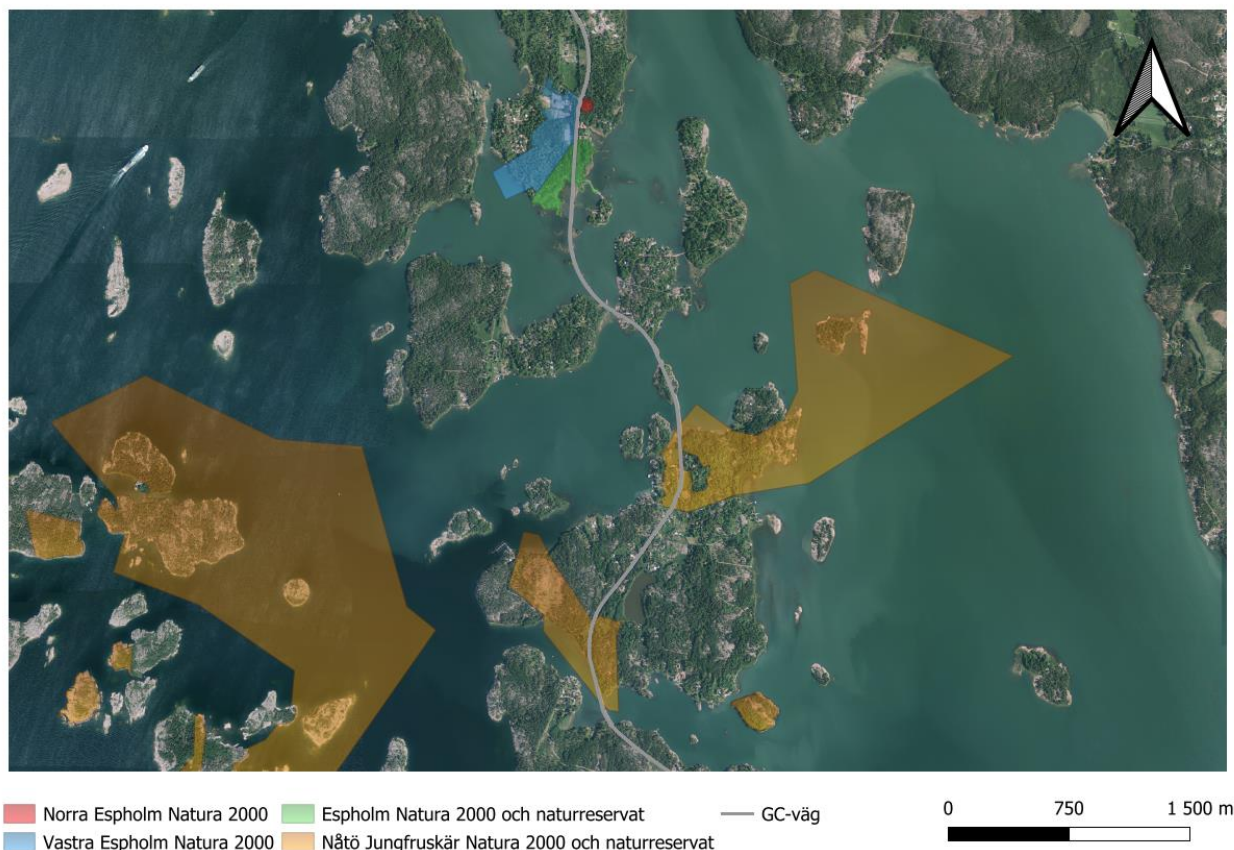
Figur 1. Kategorier inom rödlistan.

Arter som inte uppfyller något av kriterierna hamnar i kategorin Livskraftig (LC). Resterande arter blir rödlistade. En del arter hamnar i kategorin Kunskapsbrist (DD), dvs de skulle kunna hamna i vilken kategori som helst men i dagsläget saknas kunskap. De arter som uppfyller kriterierna för Nära hotad (NT), Sårbar (VU), Starkt hotad (EN), Akut hotad (CR) eller Nationellt utdöd (RE) är alla rödlistade. De arter som kategoriseras som CR, EN eller VU är hotade.

3 Naturvärden

3.1 Naturvärden inom skyddade områden

Utbyggnad av gång- och cykelvägen kommer att passera genom och i anslutning till fyra Natura 2000-områden samt två naturreservat. Se Figur 2 för översikt över områdena.

Figur 2. Översikt över berörda Natura 2000-områden och naturreservat.

3.1.1 Norra Espholm Natura 2000-område

Norra Espholm Natura 2000-område är till ytan ett litet skyddat område som till större delen utgörs av ett kärr öster om Järsövägen. Naturmiljön inom området utgörs, enligt EUs officiella kartjänst för Natura 2000 (Biodiversity information system for Europe), av naturtypen lövsumpskog (9080). Enligt miljöbyrån skyddas området för att kunna bevara vattensalamander och deras livsmiljö. Det finns för tillfället ingen framtagna bevarandeplan eller förvaltningsplan för Norra Espholm Natura 2000-område. Mariehamn stad avser att i samarbete med miljöbyrån på landskapsregeringen ta fram en förvaltningsplan för området. Området förvaltas av Mariehamns stad.

3.1.2 Västra Espholm Natura 2000-område

Västra Espholm Natura 2000-område är lokaliserat väster om Järsövägen. Utbyggnad av gång- och cykelvägen kommer innebära ett intrång inom Västra Espholm Natura 2000-område. Det finns för tillfället ingen framtagna bevarandeplan eller förvaltningsplan för Västra Espholm Natura 2000-område. Mariehamns stad, vilka förvaltar området, arbetar dock med att ta fram en förvaltningsplan.

Området uppges i EUs officiella kartjänst för Natura 2000 innehålla tre naturtyper som ingår i art- och habitatdirektivet. Lövängar (6530) och trädklädda betesmarker (9070) bedöms vara de naturtyper som kan förekomma inom området för utbyggnad av gång- och cykelvägen.

Vid tidigare inventeringar av området har två arter, vildapel (fridlyst, VU) och spetshagtorn (fridlyst, EN) som är karakteristiska för naturtypen lövängar (6530) påträffats väster om Järsövägen (inom ett avstånd av ca 30 m väster om vägen).

3.1.3 Espholm Natura 2000-område och naturreservat

Espholm Natura 2000-område, vilket även är ett naturreservat, ligger på den södra udden av Ytternäs. Järsövägen passar genom Natura 2000-området/naturreservatet och anläggande av gång- och cykelvägen kommer således innebära ett intrång i skyddat område. Enligt områdets förvaltningsplan är större vattensalamander och mindre vattensalamander ingående arter enligt art- och habitatdirektivet. Området uppges, enligt EUs officiella karttjänst för Natura 2000, innehå sju naturtyper som ingår i art- och habitatdirektivet. Följande naturtyper enligt art- och habitatdirektivet bedöms beröras av utbyggnaden av gång- och cykelvägen: strandängar (1630), lövängar (6530) och trädklädda betesmarker (9070).

Vid tidigare inventeringar av området har det för naturtypen lövängar (6530) påträffats fyra karakteristiska arter, vildapel (fridlyst, VU), skogsnycklar (NT), lind (fridlyst, LC) och trubbhagtorn (fridlyst, CR), samt en typisk art, skogsnycklar (NT). Artobservationerna har gjorts väster om Järsövägen ca 35 m från befintlig väg.

3.1.4 Nåtö-Jungfruskär Natura 2000-område och naturreservat

Nåtö-Jungfruskär Natura 2000-område och naturreservat är mycket varierat till sin karaktär med åker, äng, skog och skärgård. Området kan anses utgöra kärnan av Ålands innehav av lövängsområden och floran där är mycket artrik och gynnad av aktiv hävd med både slåtter och bete. Nåtö-Jungfruskär Natura 2000-område är stort till ytan och de delar av området som kan komma påverkas till följd av utbyggnad av gång- och cykelvägen är de delar som ligger direkt väster om befintlig väg. Ingående naturtyper enligt art- och habitatdirektivet som bedöms ligga inom område som kan komma beröras vid utbyggnad av gång- och cykelvägen är strandängar (1630), silikatgräsmarker (6270), lövängar (6530), silikatbranter (8220), taiga (9010), näringsrika granskogar (9050) och trädklädda betesmarker (9070).

Vid tidigare inventeringar av området har det inom området för naturtypen lövängar (6530) påträffats fyra karakteristiska arter, skogsalm (fridlyst, VU), vildapel (fridlyst, VU), trubbhagtorn (fridlyst, CR) och spetshagtorn (fridlyst, EN). För naturtyperna strandängar (1630) och silikatgräsmarker (6270) har de typiska arterna smultronklöver (NT) och slåttergräsfjäril (VU) påträffats inom respektive naturtyp. Samtliga artobservationer har gjorts inom ett avstånd av ca 70 m väster om Järsövägen.

3.2 Naturvärden inom övriga områden

3.2.1 Naturvärden på land

Under sommaren 2023 har en naturvärdesinventering utförts längs med Järsövägen. Sträckan längs Järsövägen som inventerats består mestadels av blomrika vägkanter samt konstgjorda landbryggor uppbyggda av stenblock. Vägavsnitten mellan öarna är karga med begränsad växtlighet och artrikedom. Längs vägkanterna växer framför allt rikligt med hävdgynnade kärlväxter typiska för torra ängsvägar. Närliggande skogsmiljöer som inte är i direkt anslutning till vägen består av barrdominerad blandskog. Utmed Järsövägen förekommer även avsnitt med diken, odlad mark och ruderatmarker. På ett par platser även bergskärningar där floran tillfälligt ändrar karaktär.

På västra sidan av Järsövägen inom en korridor om ca 20 meter från vägen har följande fridlysta och/eller hotade kärlväxter påträffats inom de delar av sträckan som inte är inom skyddade områden, ask (NT), axveronika (NT), backnejlika (NT), backsmultron (VU), gulmåra (VU), idegran (fridlyst, NT), oxel (fridlyst, VU), skogsalm (fridlyst, VU), skogslind (fridlyst, LC), spetshagtorn (fridlyst, EN), vildapel (fridlyst, VU) samt ospecificerad förekomst av hagtorn.

Inom samma korridor har även insektsarterna snäckbaggar (fridlyst, VU), stinkkortvingar (fridlyst, EN), metallsmalbi (särskilt skyddsvärd, NT), och vågbandad brunbagge (särskilt skyddsvärd, NT) påträffats samt vanlig padda (fridlyst, LC).

Längst norrut på sträckan har vresros påträffats. Vresros räknas som en invasiv art enligt förordningen till landskapslagen (2020:114) om invasiva främmande arter. Vresros är en storväxt och mycket hårdig buske som klarar av både bränning, perioder av torka, höga temperaturer och sandtäckning. Vresrosen tränger ut den inhemska växtligheten på de platser där den etablerar sig genom att den skuggar ut övrig vegetation. Växtens förmåga att förändra habitat genom att stabilisera och beskugga sandmiljöer påverkar den biologiska mångfalden i omgivningen negativt. I gällande lagstiftning står följande: "Om en invasiv främmande art som ingår i unionsförteckningen eller en invasiv främmande art av betydelse för landskapet förekommer på en fastighet, ska fastighetens ägare eller innehavare se till att skäliga åtgärder vidtas för att utrota eller innesluta arten, om förekomst av den invasiva främmande arten eller spridning av den kan orsaka betydande skada för den biologiska mångfalden eller medföra fara för människors hälsa eller egendom." För att bekämpa vresros kan man gräva upp plantor med rötterna, upprepat klippa bort nya skott tills busken dör, eller täcka ner klippta bestånd med presenning i flera år. Kemisk bekämpning med glyfosat kan användas där mekaniska metoder är olämpliga, men kräver försiktighet för att minimera skador på miljön. Val av metod beror på markförhållanden, beståndets storlek och platsens naturvärden.

Förutom kärlväxter och insekter inventerades under sommaren 2023 även fåglar, fladdermöss och groddjur. Bland fåglar förekom för livsmiljöerna vanliga och väntade arter. Spillkråka (en art upptagen i fågeldirektivet) i Nätö-Jungfruskär naturreservat är intressant med tanke på att området är dominerat av lövträd. Området ingår troligen i ett stort revir som utgår från de närliggande landskogarna. Vid inventering av fladdermöss registrerades fem arter varav en är rödlistad, trollpipistrell (VU).

I den inventering som genomfördes sommaren 2023 bedömdes det finnas potentiella lekvatten för groddjur i den norra delen av inventeringsområdet och en kartläggning av möjliga lekvatten längs med Järsövägen rekommenderades. För rekommendationer av alternativ för gång- och cykelväg har framför allt förekomsten av kärlväxter används vid bedömning av alternativ. Detta då utbredningen av gång- och cykelvägen endast tar en begränsad yta i anspråk längs befintlig väg och därav inte bedöms påverka fladdermöss, fåglar och insekters livsmiljöer i någon avgörande omfattning.

Under våren 2024 genomfördes en groddjursinventering samt en modellering av groddjurs rörelser i landskapet längs med Järsövägen. Syftet med utredningen var att verifiera vilka konfliktpunkter längs Järsövägen som utgör reella konfliktsträckor för groddjur. Av de inventerade konfliktsträckorna bedömdes en plats, vid Espholm, som Konstaterad konfliktsträcka (prioriteringsklass 1) och två platser som Osäker konfliktsträcka (prioriteringsklass 2). Resterande vägvagnsintervall bedömdes som Troligen ingen konfliktsträcka (prioriteringsklass 3). Vid inventeringen noterades fyra arter av groddjur: mindre vattensalamander, större vattensalamander, vanlig padda och åkergroda. I rapporten från groddjursinventeringen beskrivs flera åtgärdsförslag som syftar till att minska risken för att groddjuren ska dödas vid passage av vägen.

I Mariehamn Stads grönplan finns värdefulla biotopområden utpekade (klass II). Ett av dessa områden sammanfaller med Espholm Natura 2000 område (på den västra sidan av Järsövägen). Ytterligare ett biotopområde (klass II) finns utpekad på den södra sidan av vägen i höjd med planerad gång- och cykelpassage och norr om vägen finns här ett utpekad biotopområde klass III (måttligt värdefullt). Ytterligare tre biotopområden klass III finns längs med den västra sidan av Järsövägen mellan den planerade gång- och cykelpassagen och Espholm Natura 2000-område, varav ett ligger inom Västra Espholm Natura 2000-område. I grönplanen finns även utpekade viktiga fågelområden i höjd med Espholm Natura 2000-område samt i höjd med den planerade gång- och cykelpassagen.

Vid den planerade gång- och cykelpassagen finns även en utpekad levnadsmiljö för ängsnätfjäril. Området är markerat på landskapsregeringens kartor som ett lämpligt habitat för arten. Ett lämpligt habitat betyder att existerande växtlighet, temperatur och terräng på platsen anses vara lämpliga för att understödja fjärlens existens, men det finns inte dokumenterade observationer. Vidare kan det påpekas att arten inventeras årligen på Åland, men inte längs med vägsträckan som berörs i projektet.

3.2.2 Naturvärden i vatten

Vid inventering i vatten har förekomst av kransalger påträffats på fem ställen i anslutning till vägbankarna men endast i små mängder. Inget område har klassats som kransalgbotten eftersom kransalger inte dominerade växtsamhällen. De arter som förekom var också allmänt förekommande och klassificerats som livskraftiga. Blåstång har observerats på 17 ställen, främst vid strandlinjen, på båda sidor av Järsövägen. Ställvis förekom den i stora mängder med täckningsgrad över 50 procent. Blåstångens förekomst är dock beroende av själva vägbanken eftersom de växer på hårda substrat och mjuk- och sandbottnar är mer typiska för området. Utfyllnad av vägbanken kan riskera att utrota de nuvarande blåstångsbältena. Då blåstång har en relativt dålig spridningsförmåga kan etablering av nya bestånd främjas genom transplantering av stenar med blåstång efter ombyggnaden. Återhämtningen skulle antagligen ta några år och det finns också en risk att de nya stenblocken först koloniserar av trådalger vilket kan förhindra återhämtningen.

Utöver inventering av växtlighet i vatten har det också genomförts en inventering för att undersöka förekomst av fisk vid nio lokaler längs med Järsövägen. Resultatet från inventeringen visade att området runt Järsövägen är fiskrikt och sammanlagt detekterades 29 fiskarter, varav 12 är sötvattensarter, 12 marina arter, 3 vandrande arter samt en invasiv art och en inplanterad art. Fiskeribyrån har tagit fram kartor med potentiella lekområden för abborre och gädda. Dessa kartor baseras på en kartmodell där vissa villkor som krävs för lek- eller uppväxtområden för abborre och gädda uppfylls. Flertalet av de vikar som Järsövägen passerar är utpekade i dessa kartor. Längs med Järsövägen har dock inga fältundersökningar genomförts av de potentiella lekområdena.

4 Miljöbedömning

4.1 Påverkan på Natura 2000

Nedan listas relevanta hotbilder för de naturtyper som bedöms beröras av planerade åtgärder.

Beskrivningarna av hoten är hämtat från den svenska myndigheten Naturvårdverkets beskrivningar av naturtyper enligt art- och habitatdirektivet och endast de hotbilder som bedöms relevanta för projektet redovisas nedan.

Strandängar (1630)

Inom ramen för projektet bedöms följande hot vara aktuella för naturtypen:

- Utebliven eller olämplig skötsel av hävdade objekt (på grund av ändrad markanvändning, nedläggning av jordbruk m.m.).
- Skötsel som avlägsnar kantzoner och mosaikmiljöer och skapar skarpa gränser mellan olika markslag.
- Markexploatering och annan markanvändningsförändring i objektet eller i angränsande områden, exempelvis skogsplantering, dikning och täktverksamhet.
- Dräneringar för att påskynda avrinningen från strandängen eller närbelägna marker kan helt eller delvis förstöra biotopen. Strandängens karaktäristiska flora och fauna missgynnas av den minskade saltvattenspåverkan som blir följden.

Silikatgräsmarker (6270)

Inom ramen för projektet bedöms följande hot vara aktuella för naturtypen:

- Alltför kraftig röjning av buskar och träd så att organismer som är beroende av dessa strukturer missgynnas.
- Skötsel som avlägsnar småbiotoper, kantzoner och mosaikmiljöer och skapar skarpa gränser mellan olika markslag påverkar naturtypen negativt.

- Markexploatering och annan markanvändningsförändring i objektet eller i angränsande områden, exempelvis skogsplantering, dikning och täktverksamhet.

Lövängar (6530)

Inom ramen för projektet bedöms följande hot vara aktuella för naturtypen:

- Utebliven eller olämplig skötsel av hävdade objekt (på grund av ändrad markanvändning, nedläggning av jordbruk m.m.).
- Alltför kraftig röjning av buskar och träd så att organismer som är beroende av dessa strukturer missgynnas.
- Skötsel som avlägsnar småbiotoper, kantzoner och mosaikmiljöer och skapar skarpa gränser mellan olika markslag påverkar naturtypen negativt
- Markexploatering och annan markanvändningsförändring i objektet eller i angränsande områden, exempelvis skogsplantering, dikning och täktverksamhet.

Silikatbranter (8220)

Inga av hotbilden som lyfts för naturtypen bedöms vara relevanta för projektet.

Taiga (9010)

Inom ramen för projektet bedöms följande hot vara aktuella för naturtypen:

- Exploatering.
- Avverkning, röjning, gallring utgör hot genom att lämpliga strukturer förstörs eller borttages. Även åtgärder i intilliggande områden kan vara skadliga genom att de påverkar lokalklimatet i beståndet av intresse. Undantag kan finnas där åtgärden syftar till att utveckla något annat naturvärde.
- Markskador. Förutom den mekaniska skadan kan hydrologin påverkas och naturmiljön förändras. Detta gäller större markskador.

Näringsrika granskogar (9050)

Inom ramen för projektet bedöms följande hot vara aktuella för naturtypen:

- Exploatering av området i fråga.
- Avverkning, röjning, gallring utgör hot genom att lämpliga strukturer förstörs eller borttages. Även åtgärder i intilliggande områden kan vara skadliga genom att de påverkar lokalklimatet i beståndet av intresse. Undantag kan finnas där åtgärden syftar till att utveckla något annat naturvärde.
- Markskador och dikning. Förutom den mekaniska skadan kan hydrologin påverkas och naturmiljön förändras. Detta gäller större markskador, medan tramp sällan är negativt.

Trädklädda betesmarker (9070)

Inom ramen för projektet bedöms följande hot vara aktuella för naturtypen:

- Utebliven eller olämplig skötsel av hävdade objekt (på grund av ändrad markanvändning, nedläggning av jordbruk m.m.).
- Alltför kraftig röjning av buskar och träd så att organismer som är beroende av dessa strukturer missgynnas.
- Skötsel som avlägsnar småbiotoper, kantzoner och mosaikmiljöer och skapar skarpa gränser mellan olika markslag påverkar naturtypen negativt.

- Markexploatering och annan markanvändningsförändring i objektet eller i angränsande områden, exempelvis dikning, byggnationer och täktverksamhet.
- Avverkningar annat än i naturvårdssyfte.
- Markberedning och plantering.

Lövsumpskog (9080)

Inom ramen för projektet bedöms följande hot vara aktuella för naturtypen:

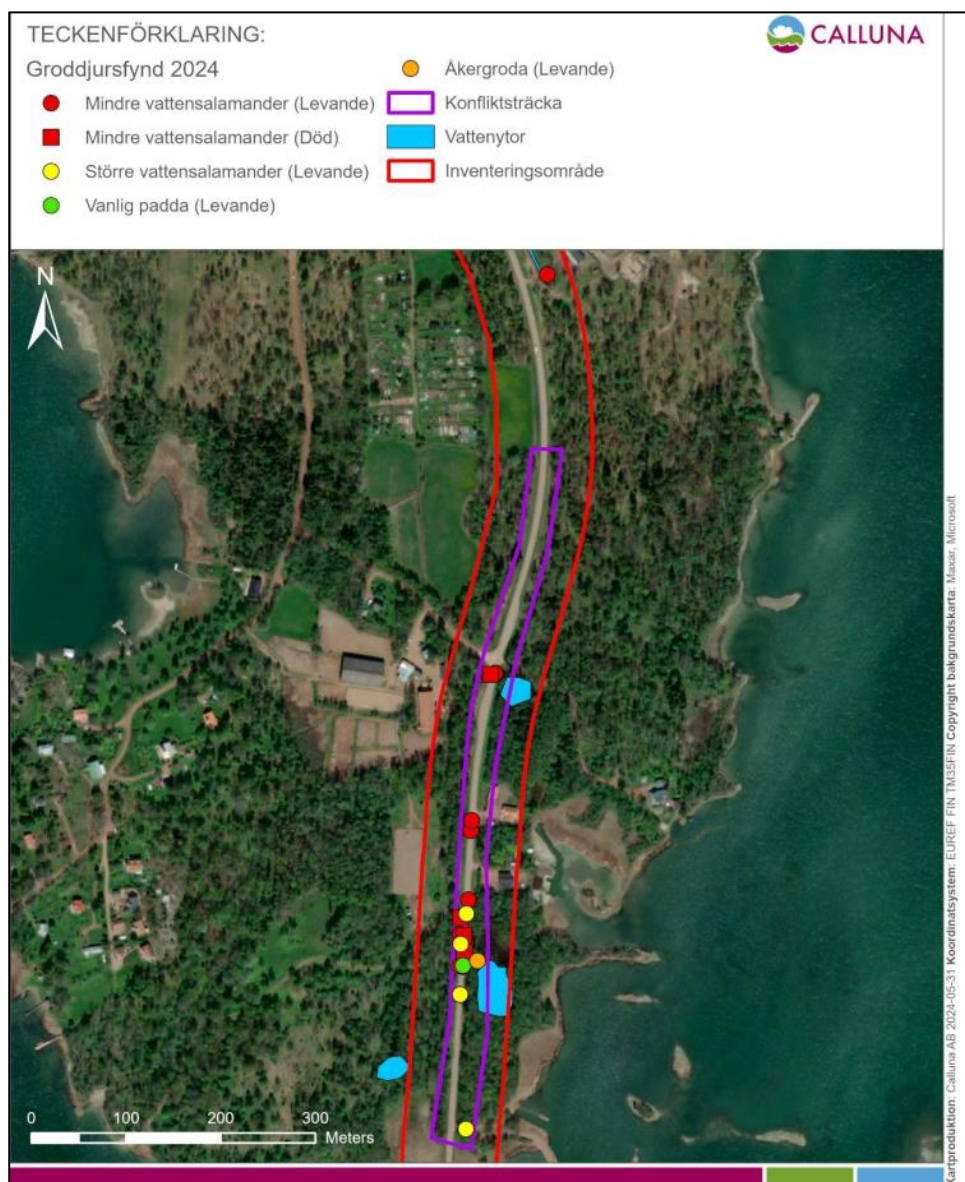
- Exploatering av området i fråga.
- Avverkning, röjning, gallring, städning utgör hot genom att lämpliga strukturer förstörs eller borttages. Även åtgärder i intilliggande områden kan vara skadliga genom att de påverkar lokalklimatet i beståndet av intresse. Undantag kan finnas där åtgärden syftar till att utveckla något annat naturvärde.
- Störd hydrologi genom t. ex. dikning är särskilt allvarlig då naturtypen i hög grad får sin karaktär av det mer eller mindre permanent höga vattenståndet.
- Större markskador kan förutom rena mekaniska skador även medföra att hydrologin påverkas med följd att naturmiljön ändras.

4.1.1 Norra Espholm Natura 2000-område

Planerad utbyggnad av gång- och cykelvägen kommer inte innebära ett fysiskt intrång i Natura 2000-området då gång- och cykelvägen kommer anläggas väster om befintlig väg och Natura 2000-området ligger öster om vägen. Inom ramen för groddjursinventeringen har Järsövägen i anslutning till Natura 2000-området pekats ut som ett konfliktområde för groddjur, se Figur 3. Detta eftersom groddjuren förflyttar sig över Järsövägen för att ta sig från sina övervintringsplatser till vattenområdet inom Norra Espholm Natura 2000-området. För att minimera risken för indirekt påverkan på Natura 2000-områdets skyddsvärden, vattensalamander, bör anläggningstiden anpassas till vattensalamandrarnas livscykel.

I dagsläget utgör befintlig väg och dess biltrafik ett hot mot groddjur. Utbyggnad av gång- och cykelvägen och en eventuell ökning av cykeltrafiken bedöms däremot inte bidra till ökad mortalitet för groddjur. Det är dock viktigt att anläggningsarbeten utförs under groddjurens övervintringsperiod då djuren inte är i rörelse. Detta under förutsättning att områden som nyttjas som övervintringsplatser inte tas i anspråk i samband med utbyggnaden av gång- och cykelvägen.

Baserat på att hänsyn tas till groddjurens livscykel och eventuella övervintringsplatser bedöms inte planerade åtgärder inom ramen för programhandlingen påverka Norra Espholm Natura 2000-område negativt.

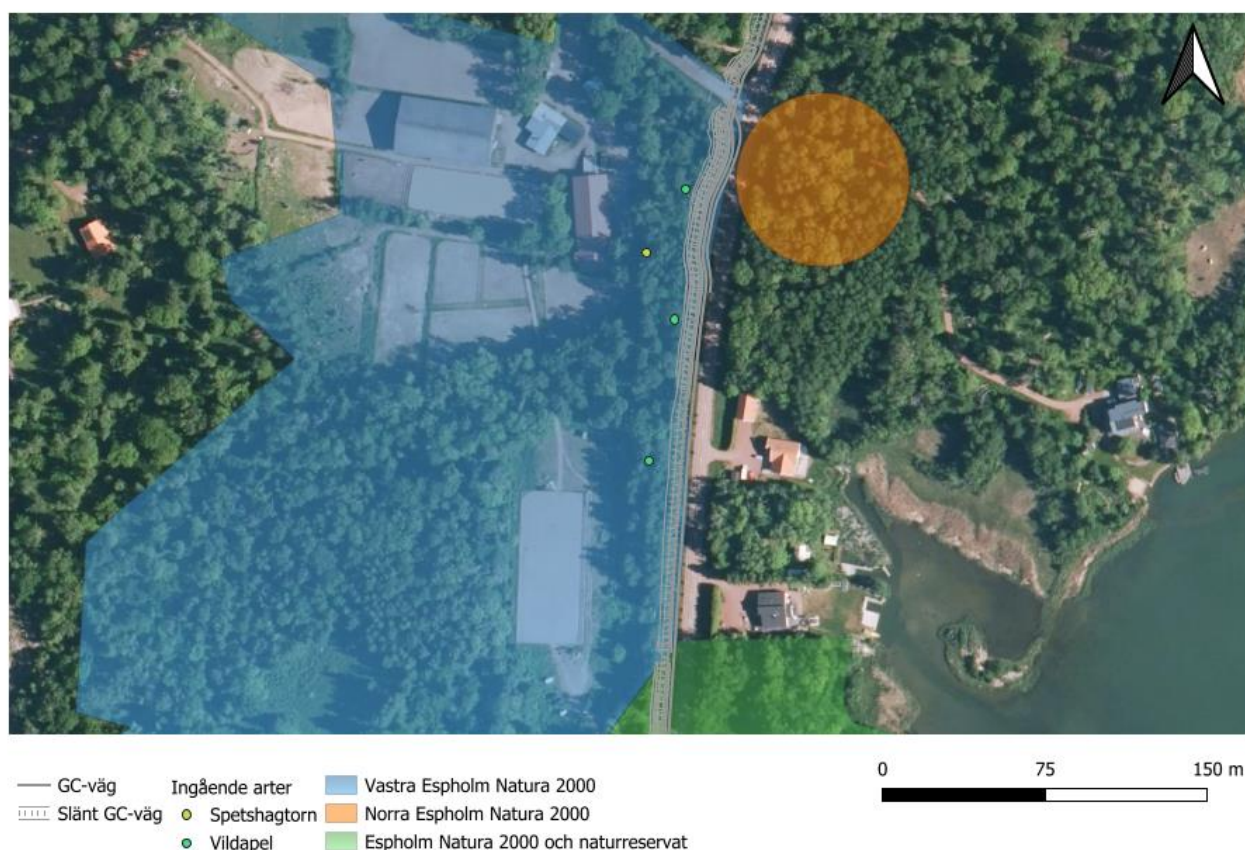

Figur 3. Konstaterad konfliktsträcka och registrerade fynd av groddjur vid Espholm, Mariehamns kommun. (Calluna, 2024)

4.1.2 Västra Espholm Natura 2000-område

Byggande av gång- och cykelvägen kommer att innebära ett intrång i Västra Espholms Natura 2000-område. Intrånget rör sig som mest om ca 15 m där det blir aktuellt med schaktning av mark för att anlägga gång- och cykelvägen. Det kan bli aktuellt att avverka enskilda träd och annan vegetation.

Området som tas i anspråk bedöms till större delen utgöras av naturtypen lövängar (6530). Två förekomster av vildapel är i nära anslutning till gång- och cykelvägens slänt. Eftersom det kan förekomma avvikelser i precision för inventerade objekt bör de mätas in för att vidare kunna utvärdera om träden kan komma att påverkas och eventuellt behöva avverkas. Påverkan på Natura 2000-området och dess skyddsvärden bedöms, oberoende av hantering av de två träden, som begränsad.

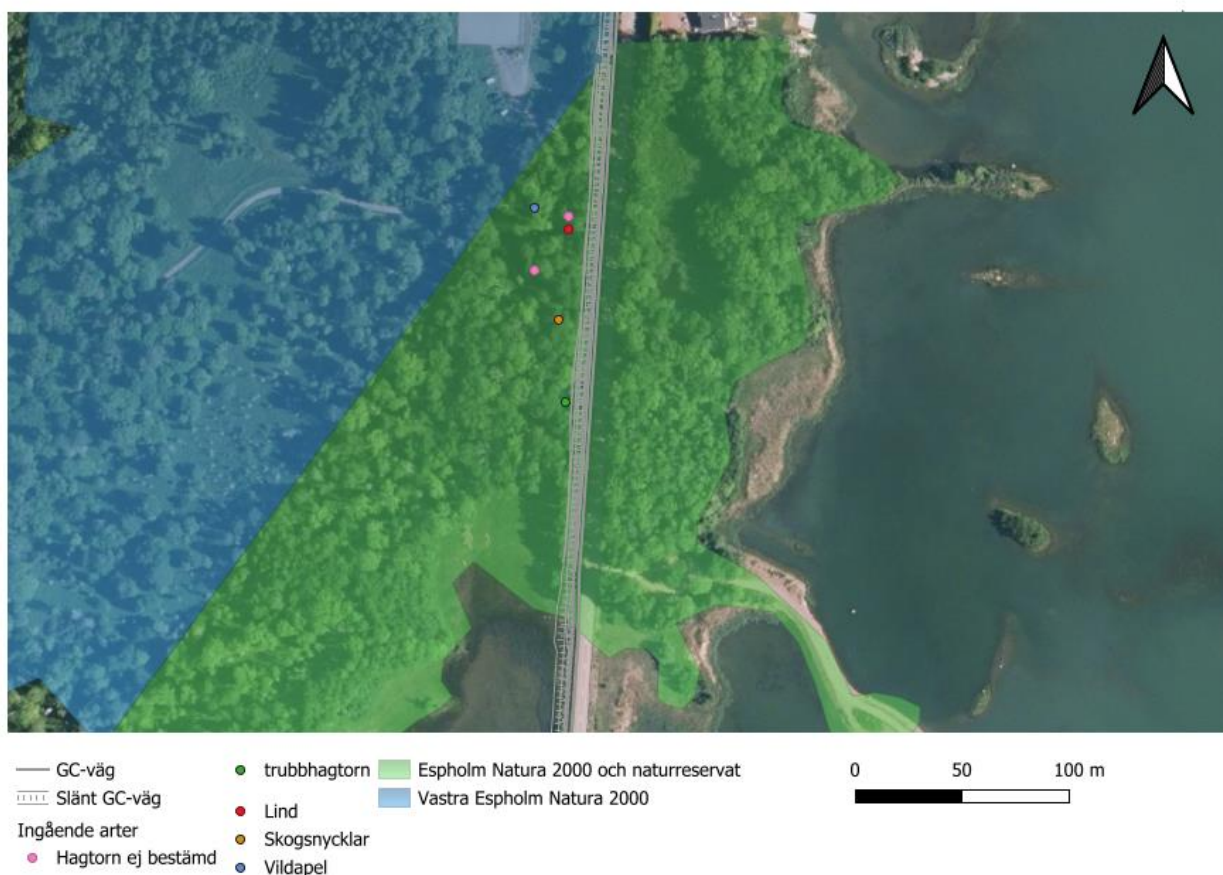
Figur 4. Översikt över Västra Espholm Natura 2000-område och ingående arter för naturtypen lövängar.

4.1.3 Espholm Natura 2000-område

Espholm Natura 2000-område avser enligt områdets förvaltningsplan att skydda och bevara vattensalamandrar och deras livsmiljö. Järsövägen passerar i dagsläget genom Natura 2000-området och utbyggnad av en gång- och cykelväg intill befintlig väg kommer därav innebära ett intrång i Natura 2000-området. Vägen har pekats ut som ett konfliktområde för groddjur, se Figur 3, och det är sedan tidigare känt att det föreligger ökad mortalitet för groddjur i samband med att de korsar vägen för att ta sig från sina övervintringsplatser väster om vägen till lekområden öster om vägen och tvärtom. Gång- och cykelvägen bedöms inte bidra till en ökning i groddjursmortalitet förutsatt att anläggningsskede utförs under övervintringsperioden och inte tar i anspråk områden som nyttjas för övervintring. Anläggningen av gång- och cykelvägen kommer dock innebära ett intrång i Natura 2000-området och det kan eventuellt bli aktuellt med avverkning av träd. För att kompensera för intrånget i Natura 2000-området bör kompensationsåtgärder genomföras, till exempel genom att ett annat område tas i anspråk och skyddas. Detta bör ske i samråd med miljöbyrån. För att bidra till bevarande av groddjur och framför allt salamandrar som Natura 2000-området avser att skydda och bevara bör skyddsåtgärder utföras i enlighet med föreslagna åtgärder i groddjursutredningen.

Området som tas i anspråk bedöms främst utgöras av naturtypen lövängar (6530) vilket de karakteristiska arterna vildapel (fridlyst, VU), skogsnycklar (NT), lind (fridlyst, LC) och trubbhagtorn (fridlyst, CR) styrker. Förekomsten av trubbhagtorn bör undersökas och mätas in för att kunna säkerställa att denna inte påverkas av planerad gång- och cykelväg. Även förekomsten av skogsnycklar bör undersökas närmare då denna inte bara utgör en karakteristisk art för naturtypen men även en typisk art vars population inte får minska påtagligt inom området. Naturtypen strandängar (1630) bedöms kunna påverkas vid utfyllnad av vik/vägbank längst söderut vid Ytternäs.

För att minimera negativ påverkan på Espholm Natura 2000-område bör skydds- och kompensationsåtgärder vidtas. Åtgärder bör tas fram i samråd med miljöbyrån.

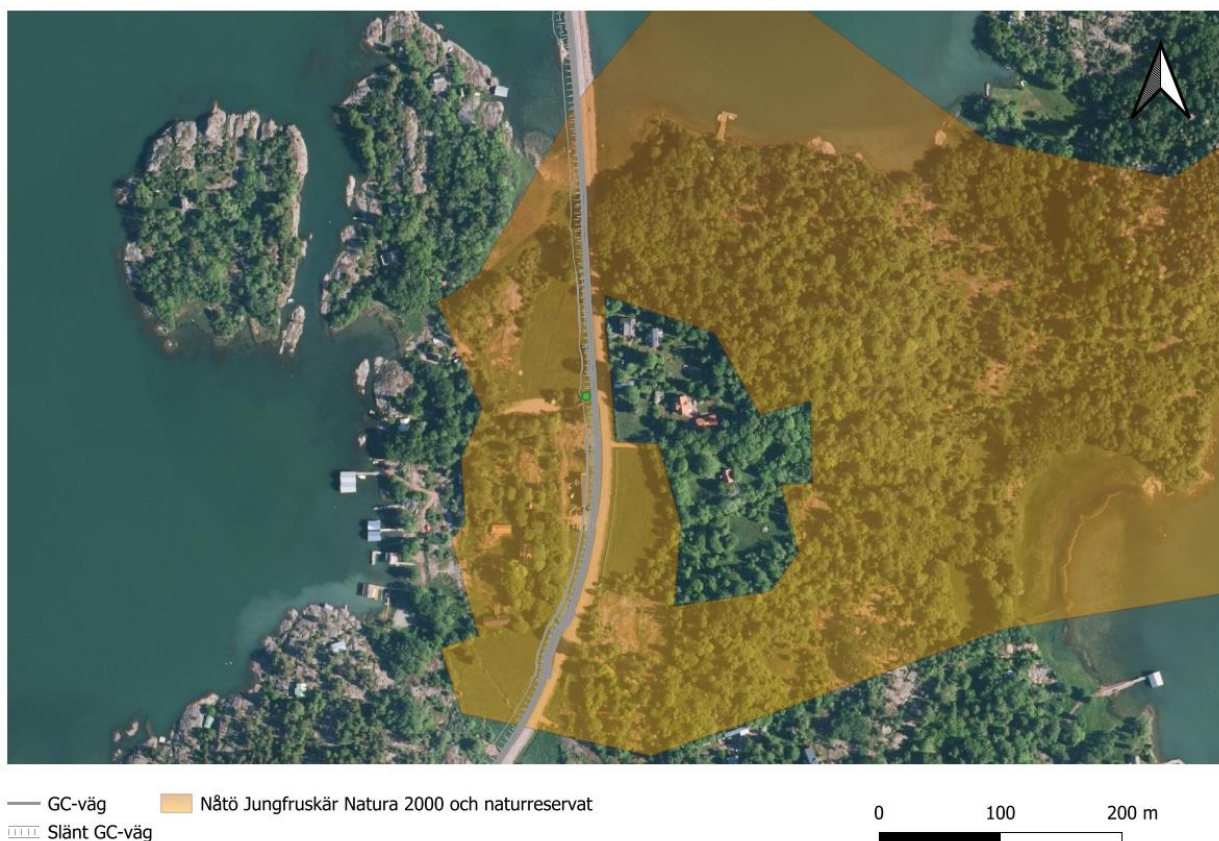

Figur 5. Översikt över Espholm Natura 2000-område och ingående arter för naturtypen lövängar.

4.1.4 Nåtö-Jungfruskär Natura 2000-område

Nåtö-Jungfruskär Natura 2000-område är till ytan ett stort skyddat område. De områden som berörs av planerade åtgärder är de delar av området på Nåtö där Järsövägen passerar genom. Inom detta område har sju naturtyper enligt art- och habitatdirektivet påträffats vid tidigare inventering. Förutom intrång inom Natura 2000-området så kommer den planerade gång- och cykelvägen med slänt i troligen i konflikt med en skogsalm (VU) som är en karakteristisk art för naturtypen lövängar (6530) vilken trädet förkommer inom. Skogsalmen bör mätas in och det bör undersökas om det är möjligt att göra anpassningar för att förhindra en eventuell avverkning.

Eftersom intrånget tar i anspråk som mest ca 15 m mark (beroende på framför allt släntutformning) kan stora delar av lövängsmiljön längs med Järsövägen schaktas bort. För att kompensera för intrånget i Natura 2000-området bör kompensationsåtgärder genomföras, till exempel genom att ett annat område tas i anspråk och skyddas. Detta bör ske i samråd med miljöbyrån.

Figur 6. Översikt över norra delen av Nåtö-Jungfruskär Natura 2000-område och ingående arter för naturtypen lövängar.

4.2 Påverkan på naturreservat

Då utbyggnaden av gång- och cykelvägen kommer innebära att mark utanför vägplaneområdet behöver tas i anspråk kommer utbyggnaden strida mot naturreservatens bestämmelser.

I bestämmelserna för Nåtö-Jungfruskär naturreservat står det att det är förbjudet att till exempel:

- Bedriva täkt eller annan verksamhet som förändrar områdets topografi eller som påverkar hydrologi och vegetation, som att gräva, spränga, utfylla eller plöja.
- Anlägga vägar.

I bestämmelserna för Espholm naturreservat står det att det är förbjudet att till exempel:

- Borttaga eller skada träd och andra växter.
- Bedriva annan verksamhet som inverkar oförmånligt på landskapsbilden eller växt- eller djurlivet.

Anläggande av gång- och cykelvägen riskerar att påverka ovanstående punkter negativt. Den ianspråktaga ytan utanför befintligt vägområde är dock begränsad i utbredning och möjlighet till att kompensera för denna förlust genom att skydda en annan markyta kommer att utredas vidare i nästa skede i samråd med miljöbyrån.

4.3 Påverkan på övriga naturvärden

I anslutning till Järsövägen finns flera förekomster av fridlysta arter. Dessa är skyddade enligt landskapsförordning (2023:88) om naturvård. Fridlyst växt- eller djurart får inte avlägsnas, dödas eller påverkas på sådant sätt att artens fortplantning eller fortsatta existens äventyras. Då utbyggnaden av gång- och cykelvägen bedöms innebära ett mycket begränsat markintrång på som mest ca 15 m bedöms det inte som troligt att en arts fortplantning eller fortsatt existens äventyras. Markintrånget kommer troligen endast påverka enskilda individer av de fridlysta arterna som förekommer längs med Järsövägen. Särskild hänsyn bör dock tas till de arter som är hotade enligt rödlistan då detta indikerar artens sårbarhet. Detta gäller backsmultron (VU), gulmåra (VU), oxel (VU), skogsalm (VU), spetshagtorn (EN), vildapel (VU) och trubbhagorn (CR).

Två arter som är särskilt skyddsvärda har påträffats i nära anslutning till Järsövägen, metallsmalbi (NT), och vågbandad brunbagge (NT). Enligt landskapslagen får dessa arter eller dess biotop inte, utan landskapsregeringens tillstånd, skadas eller påverkas på ett sådant sätt att artens fortplantning eller fortsatt existens på förekomstplatsen äventyras. Förekomsten av dessa arter samt dess biotop bör undersökas närmare inom det område de påträffats, strax nordväst om Westergårdsvägen respektive vid Nåtö biologiska station, för att säkerställa att arternas fortsatta existens på platsen inte äventyras.

5 Skydds- och kompensationsåtgärder

För att minimera påverkan på skyddsområden och naturvärden i stort föreslås att ett antal åtgärder vidtas. Det är viktigt med en fortsatt dialog med miljöbyrån kring hantering av intrång i Natura 2000-områden och naturreservaten och att skydds- och kompensationsåtgärder tas fram i samråd med miljöbyrån. Nedan följer förslag på åtgärder för att minska påverkan på utpekade naturvärden:

- Anläggningen av gång- och cykelvägen kommer att innebära ett intrång i Natura 2000-områden och i naturreservaten och kompensationsåtgärder bör genomföras, till exempel genom att ett annat område tas i anspråk och skyddas.
- Mäta in skyddsvärda träd.
- Undersöka förekomst av lekområden för fisk inom de vikar där det blir aktuellt med utfyllnad.
- Behovet av siltgardiner eller andra skyddsåtgärder för att minimera påverkan från grumling bör undersökas vidare inför att tillstånd för att utföra arbete i vattenområde ska sökas.
- Undvika utbyggnad under lekperioden för groddjur för de delar av sträckan som har pekats ut som konfliktsträckor för groddjursvandring.
- Vidta skyddsåtgärder för groddjur enligt föreslagna åtgärder i groddjursinventeringen.
- Undersöka förekomst av utpekade särskilt skyddsvärda arter samt fridlysta hotade arter för att säkerställa att arters fortplantning eller fortsatta existens inte äventyras.

6 Samlad bedömning

Planerade åtgärder avses genomföras för att bland annat höja trafiksäkerheten för gående och cyklister i området. Utbyggnaden av gång- och cykelvägen samt utbyte av broarna längs med Järsövägen bedöms till större delen röra sig om ett begränsat markintrång längs med befintlig väg. Samtidigt rör det sig om en relativt lång sträcka som passerar genom flera skyddsvärda områden och där ett flertal skyddsvärda arter förekommer. Anläggningen av gång- och cykelvägen kommer således innebära ett intrång i Natura 2000-områdena och naturreservaten.

Genom att tillämpa föreslagna skydds- och kompensationsåtgärder bedöms planerade åtgärder ej innebära någon påtaglig negativ inverkan på Natura 2000-områdenas skyddsmål.

Anläggande av gång- och cykelvägen riskerar att strida mot delar av naturreservatens bestämmelser. Den ianspråktaga ytan utanför befintligt vägområde är dock begränsad i utbredning och möjlighet till att kompensera för denna förlust genom att skydda en annan markyta kommer att utredas vidare i nästa skede i samråd med miljöbyrån.

Det finns flera utpekade fridlysta växt- och djurarter längs med vägen och dessa får inte avlägsnas, dödas eller påverkas på sådant sätt att artens fortplantning eller fortsatta existens äventyras. Då utbyggnaden av gång- och cykelvägen bedöms innebära ett mycket begränsat markintrång på som mest ca 15 m bedöms det inte som troligt att en arts fortplantning eller fortsatt existens äventyras. Angående förekomsten av de särskilt skyddsvärda arterna som påträffats bör förekomsten av dessa arter samt dess biotoper undersökas närmare inom det område de påträffats, för att säkerställa att arternas fortsatta existens på platsen inte äventyras.

En fördjupad miljöbedömning kommer att göras i kommande systemskede.